

Michael Parenti: Αριστερός αντικομμουνισμός

Ένα εξαιρετικά επίκαιρο κείμενο για τον αντισοβιετισμό/αντικομμουνισμό της Δυτικής αριστεράς, για την ρατσιστικού τύπου συλλήβδην απόρριψη όλων των επαναστατικών εγχειρημάτων του πρώιμου σοσιαλισμού στη βάση αστικών στερεοτύπων, ιδεολογημάτων και δογμάτων. Η ορολογία του μαχητικού Αμερικανού δημοσιολόγου συνδέεται με την προσπάθειά του να αγγίζει τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις του πορωμένου από την αστική αντικομμουνιστική προπαγάνδα κοινού της χώρας του. Μετάφραση, υπομνηματισμός και σχόλια: Αντώνης Ευθυμιάτος.

Αριστερός αντικομμουνισμός*

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, για πάνω από εκατό χρόνια, τα κυρίαρχα συμφέροντα προπαγάνδιζαν ακούραστα τον αντικομμουνισμό στον πληθυσμό, μέχρι που έγινε περισσότερο θρησκευτική ορθοδοξία παρά πολιτική ανάλυση. Κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, το αντικομμουνιστικό ιδεολογικό πλαίσιο μπορούσε να μετατρέψει κάθε στοιχείο για τις υπάρχουσες κομμουνιστικές κοινωνίες σε εχθρική απόδειξη [σε πολεμική]. Αν οι Σοβιετικοί αρνούσαν να διαπραγματευτούν ένα θέμα, ήταν αδιάλλακτοι και πολεμοχαρείς□ αν εμφανίζονταν πρόθυμοι να κάνουν παραχωρήσεις, αυτό δεν ήταν παρά ένα επιδέξιο τέχνασμα για να μας βγάλουν από την επιφυλακή. Αντιτιθέμενοι στον περιορισμό των εξοπλισμών, θα είχαν επιδείξει την επιθετική τους πρόθεση□ αλλά όταν πράγματι υποστήριξαν τις περισσότερες συνθήκες για τους εξοπλισμούς, αυτό συνέβαινε επειδή ήταν δόλιοι και χειριστικοί. Αν οι εκκλησίες στην ΕΣΣΔ ήταν άδειες, αυτό έδειχνε ότι η θρησκεία είχε κατασταλεί□ αν όμως οι εκκλησίες ήταν γεμάτες, αυτό σήμαινε ότι ο λαός απέρριπτε την αθεϊστική ιδεολογία του καθεστώτος. Αν οι εργάτες απεργούσαν (όπως συνέβαινε σε σπάνιες περιπτώσεις), αυτό ήταν απόδειξη της αποξένωσής τους από το κολεκτιβιστικό σύστημα□ αν δεν απεργούσαν, αυτό συνέβαινε επειδή ήταν εκφοβισμένοι και δεν είχαν ελευθερία.

Η έλλειψη καταναλωτικών αγαθών καταδείκνυε την αποτυχία του οικονομικού συστήματος□ η βελτίωση των καταναλωτικών προμηθειών σήμαινε μόνο ότι οι ηγέτες προσπαθούσαν να κατευνάσουν έναν ανήσυχο πληθυσμό και έτσι να διατηρήσουν μια σθεναρότερη εξουσία πάνω του.

Αν οι κομμουνιστές στις Ηνωμένες Πολιτείες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο αγωνιζόμενοι για τα δικαιώματα των εργατών, των φτωχών, των Αφροαμερικανών, των γυναικών και άλλων, αυτός ήταν μόνο ο δόλιος τρόπος τους για να συγκεντρώσουν υποστήριξη μεταξύ των ομάδων χωρίς δικαιώματα και να αποκτήσουν εξουσία για τον εαυτό τους. Πώς απέκτησε κανείς δύναμη αγωνιζόμενος για τα δικαιώματα αδύναμων ομάδων δεν εξηγήθηκε ποτέ. Αυτό με το οποίο έχουμε να κάνουμε είναι μια μη διαψεύσιμη ορθοδοξία, η οποία προωθήθηκε τόσο επιμελώς από τα κυρίαρχα συμφέροντα, ώστε επηρέασε τους ανθρώπους σε όλο το πολιτικό φάσμα.

Γουγκλισία στην ορθοδοξία

Πολλοί από την Αριστερά στις ΗΠΑ έχουν προβάλει μια βίαιη επίθεση εναντίον της Σοβιετίας και μια Κόκκινη χλεύη που ισοδυναμούν σε εχθρότητα και [αντικομμουνιστική] ωμότητα με κάθε τι δεξιό. Ακούστε τον Νόαμ Τσόμκι να μιλάει για τους «αριστερούς διανοούμενους» που προσπαθούν να «ανέλθουν στην εξουσία στις πλάτες των μαζικών λαϊκών κινήσεων» και «έπειτα να υποτάξουν το λαό. ... Ξεκινάς βασικά ως ένας λενινιστής που θα γίνει μέρος της Κόκκινης γραφειοκρατίας. Αργότερα βλέπεις ότι η εξουσία δε βρίσκεται σε αυτή την οδό, και πολύ γρήγορα γίνεσαι ιδεολόγος της δεξιάς. ... Το βλέπουμε αυτή τη στιγμή στην [πρώην] Σοβιετική Ένωση. Οι ίδιοι τύποι που ήταν κομμουνιστές κακοποιοί πριν από δύο χρόνια, διοικούν τώρα τράπεζες και [είναι] ενθουσιώδεις υποστηρικτές της ελεύθερης αγοράς και υμνούν τους Αμερικανούς» (Z Magazine, 10/95).

Οι εικόνες του Τσόμκι είναι σε μεγάλο βαθμό χρωσμένες στην ίδια αμερικανική ενσωματωμένη πολιτική κουλτούρα που τόσο συχνά επικρίνει σε άλλα θέματα. Στο μυαλό του, η επανάσταση προδόθηκε από μια κλίκα «κομμουνιστών κακοποιών» που απλώς είναι πεινασμένοι για εξουσία αντί να θέλουν την εξουσία για να τερματίσουν την πείνα. Στην πραγματικότητα, οι κομμουνιστές δε μεταπήδησαν «πολύ γρήγορα» στη Δεξιά, αλλά αγωνίστηκαν για να αντιμετωπίσουν μια ορμητική επίθεση για να κρατήσουν το σοβιετικό σοσιαλισμό ζωντανό για πάνω από εβδομήντα χρόνια. Σίγουρα, τις τελευταίες μέρες της Σοβιετικής Ένωσης κάποιον, όπως ο Μπόρις Γέλτσιν, πέρασαν στις γραμμές της κεφαλαιοκρατίας, αλλά άλλοι συνέχισαν να αντιστέκονται στις επιδρομές της ελεύθερης αγοράς με μεγάλο κόστος για τους ίδιους, ενώ πολλοί βρήκαν το θάνατο κατά τη διάρκεια της βίαιης καταστολής του ρωσικού κοινοβουλίου από τον Γέλτσιν το 1993.

Ορισμένοι αριστεροί και άλλοι επαναπαύονται στο παλιό στερεότυπο των πεινασμένων για εξουσία Κόκκινων που επιδιώκουν την εξουσία για την εξουσία χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους πραγματικούς κοινωνικούς στόχους. Αν είναι αλήθεια, αναρωτιέται κανείς γιατί, στη μία χώρα μετά την άλλη, αυτοί οι Κόκκινοι τάσσονται στο πλευρό των φτωχών και των αδύναμων, συχνά με μεγάλο κίνδυνο και θυσίες για τους ίδιους, αντί να αποκομίσουν τα οφέλη που προκύπτουν από την εξυπηρέτηση των βολεμένων [well-placed].

Εδώ και δεκαετίες, πολλοί αριστερόστοφοι συγγραφείς και ομιλητές στις

Ηνωμένες Πολιτείες αισθάνονται υποχρεωμένοι να εδραιώσουν την αξιοπιστία τους επιδιδόμενοι σε αντικομμουνιστικές και αντισοβιετικές γονυκλισίες, προφανώς ανίκανοι να δώσουν μια ομιλία ή να γράψουν ένα άρθρο ή μια βιβλιοκριτική για οποιοδήποτε πολιτικό θέμα χωρίς να τα διεμβολίσουν με κάποια αντι-Κόκκινη σπόντα. Η πρόθεση ήταν, και εξακολουθεί να είναι, να αποστασιοποιηθούν από τη μαρξιστική-λενινιστική Αριστερά.

Ο Adam Hochschild, ένας φιλελεύθερος συγγραφέας και εκδότης, προειδοποίησε εκείνους στην Αριστερά που μπορεί να είναι άνευροι προς την καταδίκη των υπαρχουσών κομμουνιστικών κοινωνιών ότι «αποδυναμώνουν την αξιοπιστία τους» (Guardian, 23/5/84). Με άλλα λόγια, για να είμαστε αξιόπιστοι αντίπαλοι του ψυχρού πολέμου, έπρεπε πρώτα να συμμετάσχουμε στις ψυχροπολεμικές καταδίκες των κομμουνιστικών κοινωνιών. Ο Ronald Radosh προέτρεψε το κίνημα ειρήνης να καθαριστεί από κομμουνιστές, ώστε να μην κατηγορηθεί ότι είναι κομμουνιστικό (Guardian, 16/3/83). Αν καταλαβαίνω τον Radosh: Για να σωθούμε από το αντικομμουνιστικό κυνήγι μαγισσών, θα πρέπει να γίνουμε οι ίδιοι κυνηγοί μαγισσών.

Η εκκαθάριση της Αριστεράς από τους κομμουνιστές έγινε μια μακροχρόνια πρακτική, με επιβλαβείς συνέπειες για διάφορες προοδευτικές υποθέσεις. Για παράδειγμα, το 1949 περίπου δώδεκα συνδικάτα εκδιώχθηκαν από την CIO επειδή είχαν Κόκκινους στην ηγεσία τους. Η εκκαθάριση μείωσε τα μέλη της CIO κατά περίπου 1,7 εκατομμύρια και αποδυνάμωσε σοβαρά τις κινήσεις στρατολόγησης και την πολιτική της επιρροή. Στα τέλη της δεκαετίας του 1940, για να αποφύγουν να «σπιλωθούν» ως Κόκκινοι, οι Αμερικανοί για τη Δημοκρατική Δράση (ADA), μια υποτιθέμενη προοδευτική ομάδα, έγινε μια από τις πιο ξεφωνημένες αντικομμουνιστικές οργανώσεις.

Η στρατηγική δεν απέδωσε. Η ADA και άλλοι στην Αριστερά εξακολουθούσαν να δέχονται επιθέσεις από τη Δεξιά ότι είναι κομμουνιστές ή ανεκτικοί απέναντι στον κομμουνισμό. Τότε και τώρα, πολλοί στην Αριστερά απέτυχαν να συνειδητοποιήσουν ότι όσοι αγωνίζονται για την κοινωνική αλλαγή εκ μέρους των λιγότερο προνομιούχων στοιχείων της κοινωνίας θα χλευαστούν ως Κόκκινοι από τις συντηρητικές ελίτ είτε είναι κομμουνιστές είτε όχι. Για τα κυρίαρχα συμφέροντα, δεν έχει μεγάλη σημασία αν ο πλούτος και η εξουσία τους αμφισβητείται από «κομμουνιστές ανατρεπτικούς» ή από «αφοσιωμένους Αμερικανούς φιλελεύθερους». Όλοι μαζί μπαίνουν στο ίδιο τσουβάλι ως λίγο πολύ εξίσου απεχθείς.

Ακόμη και όταν επιτίθενται στη Δεξιά, οι αριστεροί επικριτές δε μπορούν να παραλείψουν την ευκαιρία να επιδείξουν τα αντικομμουνιστικά τους διαπιστευτήρια. Έτσι, ο Mark Green γράφει σε μια κριτική του προέδρου Ronald Reagan ότι «όταν του παρουσιάζεται μια κατάσταση που αμφισβητεί τη συντηρητική του κατήχηση, σαν ένας ανυποχώρητος μαρξιστής-λενινιστής, [ο Reagan] δε θα αλλάξει γνώμη αλλά τα γεγονότα»^[1]. Ενώ δηλώνουν αφοσίωση στην καταπολέμηση του δογματισμού «τόσο της Δεξιάς όσο και της Αριστεράς», τα άτομα που εκτελούν τέτοιες de rigueur [εθιμοτυπικές] γονυκλισίες ενισχύουν το αντικομμουνιστικό δόγμα. Οι αριστεροί χλευαστές των Κόκκινων [Redbaiting] συνέβαλαν με το μερίδιό τους στο κλίμα εχθρότητας που έχει τόσο απελευθερώσει τα χέρια των ηγετών των ΗΠΑ για τη διεξαγωγή θερμών και ψυχρών πολέμων κατά των κομμουνιστικών χωρών και που ακόμη και σήμερα καθιστά δύσκολη την προώθηση μιας προοδευτικής ή ακόμη και φιλελεύθερης ημερήσιας διάταξης.

Ένας πρωτότυπος Κόκκινος προπηλακιστής που προσποιούνταν ότι ήταν αριστερός ήταν ο Τζορτζ Όργουελ. Στα μέσα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ η Σοβιετική Ένωση πολεμούσε για τη ζωή της ενάντια στους Ναζί εισβολείς στο Στάλινγκραντ, ο Όργουελ διακήρυξε ότι «η προθυμία να επικρίνουμε τη Ρωσία και τον Στάλιν είναι η δοκιμή [ο έλεγχος] της διανοητικής εντιμότητας. Είναι το μόνο πράγμα που από τη σκοπιά ενός λογοτέχνη διανοούμενου είναι πραγματικά επικίνδυνο» (Monthly Review, 5/83). Ασφαλώς εγκατεστημένος μέσα σε μια τοξικά αντικομμουνιστική κοινωνία, ο Όργουελ (με οργουελική διπλή σκέψη) χαρακτήρισε την καταδίκη του κομμουνισμού ως μια μοναχική θαρραλέα πράξη ηρωικής αντίστασης. Σήμερα, οι ιδεολογικοί του απόγονοι εξακολουθούν να παρουσιάζουν τον εαυτό τους ως ατρόμητους αριστερούς επικριτές της Αριστεράς, διεξάγοντας έναν γενναίο αγώνα ενάντια σε φανταστικές μαρξιστικές-λενινιστικές-σταλινικές ορδές.

Από την Αριστερά στις ΗΠΑ λείπει κάθε ορθολογική αποτίμηση της Σοβιετικής Ένωσης, ενός έθνους που υπέστη έναν παρατεταμένο εμφύλιο πόλεμο και μια πολυεθνική ξένη εισβολή στα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του και που δύο δεκαετίες αργότερα απέκρουσε και κατέστρεψε το ναζιστικό θηρίο με τεράστιο κόστος για την ίδια. Στις τρεις δεκαετίες μετά την επανάσταση των Μπολσεβίκων, οι Σοβιετικοί έκαναν βιομηχανικές προόδους ίσες με αυτές που ο καπιταλισμός χρειάστηκε έναν αιώνα για να εκπληρώσει -ενώ παράλληλα έτρεφαν και σπούδαζαν τα παιδιά τους αντί να τα δουλεύουν δεκατέσσερις ώρες την ημέρα, όπως έκαναν και κάνουν ακόμα οι κεφαλαιοκράτες βιομήχανοι σε πολλά μέρη του κόσμου. Και η Σοβιετική Ένωση, μαζί με τη Βουλγαρία, τη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και την Κούβα, παρείχε ζωτικής σημασίας βοήθεια στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα σε χώρες σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένου του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου του Νέλσον Μαντέλα στη Νότια Αφρική.

Οι αριστεροί αντικομμουνιστές παρέμειναν επιμελώς απαθείς από τα δραματικά οφέλη που κέρδισαν οι μάζες των προηγούμενων εξαθλιωμένων λαών υπό τον κομμουνισμό. Ορισμένοι μάλιστα περιφρονούσαν αυτά τα επιτεύγματα. Θυμάμαι πώς στο Μπέρλινγκτον του Βερμόντ, το 1971, ο γνωστός αντικομμουνιστής αναρχικός Μάρεϊ Μπούκτσιν [Murray Bookchin] αναφέρθηκε σκωπτικά στην ανησυχία μου για «τα φτωχά παιδάκια που σιτίστηκαν επί κομμουνισμού» (δικά του λόγια).

Κρέμασμα ταμπελών

Όσοι από εμάς αρνηθήκαμε να συμμετάσχουμε στο σοβιετικό προπηλακισμό, στιγματιστήκαμε από τους αριστερούς αντικομμουνιστές ως «απολογητές της Σοβιετίας» και «σταλινικοί», ακόμη και αν αντιπαθούσαμε τον Στάλιν και το αυταρχικό σύστημα διακυβέρνησής του και πιστεύαμε ότι υπήρχαν πράγματα σοβαρά λάθος με την υπάρχουσα σοβιετική κοινωνία[2]. Το πραγματικό μας αμάρτημα ήταν ότι σε αντίθεση με πολλούς στην Αριστερά αρνηθήκαμε να καταπιούμε άκριτα την προπαγάνδα των μέσων ενημέρωσης των ΗΠΑ για τις κομμουνιστικές κοινωνίες. Αντίθετα, υποστηρίξαμε ότι, πέρα από τις καλά δημοσιοποιημένες ελλείψεις και αδικίες, υπήρχαν θετικά χαρακτηριστικά στα υπάρχοντα κομμουνιστικά συστήματα που άξιζε να διατηρηθούν, που βελτίωσαν τη ζωή εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων, της έδιναν νόημα δια ανθρώπινων οδών. Αυτός ο ισχυρισμός είχε μια αποφασιστικά ενοχλητική επίδραση στους αριστερούς αντικομμουνιστές, οι οποίοι δε μπορούσαν να αρθρώσουν ούτε μια θετική λέξη για οποιαδήποτε κομμουνιστική κοινωνία (εκτός ίσως από την Κούβα) και δε μπορούσαν να δανείσουν ένα

ανεκτικό ή έστω ευγενικό αυτί σε όποιον το έκανε[3].

Κορεσμένοι από την αντικομμουνιστική ορθοδοξία, οι περισσότεροι αριστεροί στις ΗΠΑ άσκησαν έναν αριστερό μακαρθισμό εναντίον ανθρώπων που είχαν κάτι θετικό να πουν για τον υπαρκτό κομμουνισμό, αποκλείοντάς τους από τη συμμετοχή σε συνέδρια, συμβουλευτικές επιτροπές, από πολιτική στήριξη [endorsement] και αριστερές εκδόσεις. Όπως οι συντηρητικοί, οι αριστεροί αντικομμουνιστές δεν ανέχονταν τίποτα λιγότερο από μια γενικευμένη καταδίκη της Σοβιετικής Ένωσης ως σταλινικού τερατουργήματος και λενινιστικής ηθικής εκτροπής[4].

Το γεγονός ότι πολλοί αριστεροί στις ΗΠΑ έχουν ελάχιστη εξοικείωση με τα γραπτά και το πολιτικό έργο του Λένιν δεν τους αποτρέπει από το να κρεμάνε την ταμπέλα του «λενινιστή». Ο Νόαμ Τσόμκι, ο οποίος είναι μια ανεξάντλητη πηγή αντικομμουνιστικών γελοιογραφιών, προσφέρει το εξής σχόλιο για το λενινισμό: «Οι διανοούμενοι της Δύσης αλλά και του Τρίτου Κόσμου προσελκύστηκαν από τη μπολσεβίκικη αντεπανάσταση [sic] επειδή ο λενινισμός είναι, τελικά, ένα δόγμα που λέει ότι η ριζοσπαστική διάνοηση έχει το δικαίωμα να καταλάβει την κρατική εξουσία και να διοικήσει τις χώρες της με τη βία, και αυτή είναι μια ιδέα που είναι μάλλον ελκυστική για τους διανοούμενους»[5]. Εδώ ο Τσόμκι πλάθει μια εικόνα των πεινασμένων για εξουσία διανοουμένων για να συνοδεύσει την εικόνα καρτούν του των διψασμένων για εξουσία λενινιστών, κακοποιών που αναζητούν όχι τα επαναστατικά μέσα για την καταπολέμηση της αδικίας, αλλά την εξουσία για χάρη της εξουσίας. Όταν πρόκειται για τον Κόκκινο προπηλακισμό, μερικοί από τους καλύτερους και φωτεινότερους της Αριστεράς δεν ακούγονται πολύ καλύτεροι από τους χειρότερους της Δεξιάς.

Την εποχή της τρομοκρατικής βομβιστικής επίθεσης στην πόλη της Οκλαχόμα το 1996, άκουσα ένα ραδιοφωνικό σχολιαστή να ανακοινώνει: «Ο Λένιν είπε ότι ο σκοπός της τρομοκρατίας είναι να τρομοκρατεί». Οι σχολιαστές των αμερικανικών μέσων ενημέρωσης έχουν επανειλημμένα παραθέσει τον Λένιν με αυτόν τον παραπλανητικό τρόπο. Στην πραγματικότητα, η δήλωσή του αποδοκίμαζε την τρομοκρατία. Πολεμούσε ενάντια σε μεμονωμένες τρομοκρατικές πράξεις που δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να δημιουργούν τρόμο στον πληθυσμό, να προσκαλούν την καταστολή και να απομονώνουν το επαναστατικό κίνημα από τις μάζες. Μακριά από το να είναι ο ολοκληρωτικός, στενά περιχαρακωμένος συνωμότης, ο Λένιν παρότρυνε την οικοδόμηση ευρέων συνασπισμών και μαζικών οργανώσεων, που θα περιέκλειαν ανθρώπους που βρίσκονταν σε διαφορετικά επίπεδα πολιτικής ανάπτυξης. Συνηγορούσε για οποιαδήποτε ποικίλα μέσα χρειάζονταν για την προώθηση της ταξικής πάλης, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις βουλευτικές εκλογές και στα υπάρχοντα συνδικάτα. Σίγουρα, η εργατική τάξη, όπως και κάθε μαζική ομάδα, χρειαζόταν οργάνωση και ηγεσία για να διεξάγει έναν επιτυχημένο επαναστατικό αγώνα, που ήταν ο ρόλος ενός πρωτοπόρου κόμματος, αλλά αυτό δε σήμαινε ότι η προλεταριακή επανάσταση μπορούσε να γίνει και να νικήσει από πραξικοπηματίες ή τρομοκράτες.

Ο Λένιν αντιμετώπισε σταθερά το πρόβλημα της αποφυγής των δύο άκρων του φιλελεύθερου αστικού οπορτουνισμού και του υπεραριστερού τυχοδιωκτισμού. Ωστόσο, ο ίδιος έχει επανειλημμένα ταυτιστεί ως υπεραριστερός πραξικοπηματίας από τους κυρίαρχους [mainstream] δημοσιογράφους και ορισμένους στην Αριστερά. Εάν η προσέγγιση του Λένιν για την επανάσταση είναι επιθυμητή ή ακόμη και

σχετική [επίκαιρη] σήμερα είναι ένα ερώτημα που χρήζει κριτικής εξέτασης. Αλλά μια χρήσιμη αξιολόγηση-αποτίμηση δεν είναι πιθανό να προέλθει από ανθρώπους που παραποιούν τη θεωρία και την πρακτική του [\[6\]](#).

Οι αριστεροί αντικομμουνιστές θεωρούν κάθε σύνδεση με κομμουνιστικές οργανώσεις ηθικά απαράδεκτη λόγω των «εγκλημάτων του κομμουνισμού». Ωστόσο, πολλοί από αυτούς συνδέονται οι ίδιοι με το Δημοκρατικό Κόμμα σε αυτή τη χώρα, είτε ως ψηφοφόροι είτε ως μέλη, προφανώς αδιαφορώντας για τα ηθικώς απαράδεκτα πολιτικά εγκλήματα που διέπραξαν οι ηγέτες αυτής της οργάνωσης. Υπό τη μία ή την άλλη κυβέρνηση [διοίκηση, administration] των Δημοκρατικών, 120.000 Ιάπωνες Αμερικανοί απομακρύνθηκαν από τα σπίτια και τα υπάρχοντά τους και ρίχτηκαν σε στρατόπεδα κράτησης □ έριξαν ατομικές βόμβες στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι με τεράστιες απώλειες αθώων ζώων* □ δόθηκε η εξουσία στο FBI να διεισδύει σε πολιτικές ομάδες □ χρησιμοποιήθηκε ο νόμος Smith [Act Smith] για να φυλακιστούν οι ηγέτες του τροτσκιστικού Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος και αργότερα οι ηγέτες του Κομμουνιστικού Κόμματος για τις πολιτικές τους πεποιθήσεις □ δημιουργήθηκαν στρατόπεδα κράτησης για τη συγκέντρωση πολιτικών αντιφρονούντων σε περίπτωση «εθνικής έκτακτης ανάγκης» □ στα τα τέλη της δεκαετίας του 1940 και τη δεκαετία του 1950, οκτώ χιλιάδες ομοσπονδιακοί υπάλληλοι εκκαθαρίστηκαν από την κυβέρνηση εξαιτίας των πολιτικών τους συνδέσεων και απόψεων, ενώ χιλιάδες άλλοι από όλα τα κοινωνικά στρώματα έχασαν την καριέρα τους σε ένα κυνήγι μαγισσών □ ο νόμος περί ουδετερότητας [Neutrality Act] χρησιμοποιήθηκε για την επιβολή εμπάργκο στην Ισπανική Δημοκρατία, το οποίο λειτούργησε υπέρ των φασιστικών λεγεώνων του Φράνκο □ ανθρωποκτόνα προγράμματα καταστολής εξεγέρσεων ξεκίνησαν σε διάφορες χώρες του Τρίτου Κόσμου □ και ο πόλεμος του Βιετνάμ εξακολούθησε και κλιμακώθηκε. Και για το μεγαλύτερο μέρος ενός αιώνα, η ηγεσία του Δημοκρατικού Κόμματος στο Κογκρέσο προστάτευε το φυλετικό διαχωρισμό και εμπόδιζε όλα τα νομοσχέδια για τη δίκαιη απασχόληση [τα εργασιακά δικαιώματα] και κατά του λιντσαρίσματος. Ωστόσο, όλα αυτά τα εγκλήματα, που προκάλεσαν τον αφανισμό και το θάνατο σε πολλούς, δεν έχουν συγκινήσει τους φιλελεύθερους, τους σοσιαλδημοκράτες και τους «δημοκράτες σοσιαλιστές» αντικομμουνιστές ώστε να επιμένουν επανειλημμένα να εκδώσουμε γενικευμένες καταδίκες είτε του Δημοκρατικού κόμματος είτε του πολιτικού συστήματος που το παρήγαγε, σίγουρα όχι με τη μισαλλόδοξη θέρμη που έχει στραφεί εναντίον του υπαρκτού κομμουνισμού.

Καθαρός σοσιαλισμός εναντίον σοσιαλισμού υπό πολιορκία

Οι αναταραχές στην Ανατολική Ευρώπη δεν αποτέλεσαν ήττα του σοσιαλισμού, επειδή ο σοσιαλισμός δεν υπήρξε ποτέ σε αυτές τις χώρες, σύμφωνα με ορισμένους αριστερούς των ΗΠΑ. Λένε ότι τα κομμουνιστικά κράτη δεν προσέφεραν τίποτα περισσότερο από ένα γραφειοκρατικό, μονοκομματικό «κρατικό καπιταλισμό» ή κάτι τέτοιο. Αν αποκαλούμε τις πρώην κομμουνιστικές χώρες «σοσιαλιστικές» είναι θέμα ορισμού. Αρκεί να πούμε ότι αποτελούσαν κάτι διαφορετικό από ό,τι υπήρχε στον οδηγούμενο από το κέρδος κεφαλαιοκρατικό κόσμο -όπως οι ίδιοι οι κεφαλαιοκράτες δεν άργησαν να αναγνωρίσουν.

Πρώτον, στις κομμουνιστικές χώρες υπήρχε λιγότερη οικονομική ανισότητα από ό,τι στην κεφαλαιοκρατία. Τα προνόμια που απολάμβαναν οι κομματικές και κυβερνητικές ελίτ ήταν μετριοπαθή για τα πρότυπα των διευθύνοντων συμβούλων

εταιριών στη Δύση, όπως και τα προσωπικά τους εισοδήματα και ο τρόπος ζωής τους. Σοβιετικοί ηγέτες όπως ο Γιούρι Αντρόποφ και ο Λεονίντ Μπρέζνιεφ δε ζούσαν σε πολυτελείς επαύλεις όπως ο Λευκός Οίκος, αλλά σε σχετικά μεγάλα διαμερίσματα σε ένα συγκρότημα κατοικιών κοντά στο Κρεμλίνο που προοριζόταν για τους κυβερνητικούς ηγέτες. Είχαν στη διάθεσή τους λιμουζίνες (όπως οι περισσότεροι άλλοι αρχηγοί κρατών) και πρόσβαση σε μεγάλες εξοχικές κατοικίες [dachas] όπου φιλοξενούσαν επισκέπτες αξιωματούχους. Αλλά δεν είχαν καμία από τις τεράστιες προσωπικές περιουσίες που διαθέτουν οι περισσότεροι ηγέτες των ΗΠΑ.

Η «πλουσιοπάροχη ζωή» που απολάμβαναν οι ηγέτες του κόμματος της Ανατολικής Γερμανίας, όπως δημοσιεύτηκε ευρέως στον αμερικανικό Τύπο, περιελάμβανε ετήσιο επίδομα 725 δολαρίων σε σκληρό νόμισμα και στέγαση σε έναν αποκλειστικό συνοικισμό στα περίχωρα του Βερολίνου, ο οποίος διέθετε σάουνα, εσωτερική πισίνα και γυμναστήριο που μοιράζονταν όλοι οι κάτοικοι. Μπορούσαν επίσης να ψωνίζουν σε καταστήματα που διέθεταν δυτικά προϊόντα, όπως μπανάνες, τζιν και ιαπωνικά ηλεκτρονικά είδη. Ο αμερικανικός Τύπος δεν επεσήμανε ποτέ ότι οι απλοί Ανατολικο-Γερμανοί είχαν πρόσβαση σε δημόσιες πισίνες και γυμναστήρια και μπορούσαν να αγοράσουν τζιν και ηλεκτρονικά είδη (αν και συνήθως όχι εισαγόμενα). Ούτε η «πλουσιοπάροχη» κατανάλωση που απολάμβαναν οι ηγέτες της Ανατολικής Γερμανίας αντιπαρατέθηκε με τον αληθινά πολυτελή τρόπο ζωής που απολάμβανε η δυτική πλουτοκρατία.

Δεύτερον, στις κομμουνιστικές χώρες, οι παραγωγικές δυνάμεις δεν ήταν οργανωμένες προς όφελος του κεφαλαίου και του ιδιωτικού πλουτισμού η δημόσια ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής αντικατέστησε την ιδιωτική ιδιοκτησία. Τα άτομα [οι ιδιώτες] δε μπορούσαν να προσλαμβάνουν άλλους ανθρώπους και να συσσωρεύουν μεγάλο προσωπικό πλούτο από την εργασία τους. Και πάλι, σε σύγκριση με τα δυτικά πρότυπα, οι διαφορές στις αποδοχές και τις αποταμιεύσεις μεταξύ του πληθυσμού ήταν γενικά μετριασθείς. Η διασπορά εισοδήματος μεταξύ των υψηλότερων και των χαμηλότερων εισοδημάτων στη Σοβιετική Ένωση ήταν περίπου πέντε προς ένα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η διασπορά στο ετήσιο εισόδημα μεταξύ των κορυφαίων πολυδισεκατομμυριούχων και των φτωχών εργαζόμενων είναι περίπου 10.000 προς 1.

Τρίτον, οι ανθρώπινες [κοινωνικές] υπηρεσίες τέθηκαν σε προτεραιότητα. Παρόλο που η ζωή υπό τον κομμουνισμό άφηνε πολλές ανεκπλήρωτες επιθυμίες και οι ίδιες οι υπηρεσίες σπάνια ήταν οι καλύτερες, οι κομμουνιστικές χώρες εγγυόνταν στους πολίτες τους κάποιο ελάχιστο επίπεδο οικονομικής επιβίωσης και ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της εγγυημένης εκπαίδευσης, της απασχόλησης, της στέγασης και της ιατρικής βοήθειας.

Τέταρτον, οι κομμουνιστικές χώρες δεν επιδίωξαν τη διεύθυνση κεφαλαίου σε άλλες χώρες. Καθώς δεν είχαν το κίνητρο του κέρδους ως κινητήρια δύναμή τους και, ως εκ τούτου, δεν είχαν την ανάγκη να βρίσκουν συνεχώς νέες επενδυτικές ευκαιρίες, δεν απαλλοτρίωσαν τα εδάφη, την εργασιακή δύναμη [labor], τις αγορές και τους φυσικούς πόρους των ασθενέστερων εθνών, δηλαδή δεν άσκησαν οικονομικό ιμπεριαλισμό. Η Σοβιετική Ένωση διατηρούσε εμπορικές σχέσεις και σχέσεις βοήθειας με όρους που ήταν γενικά ευνοϊκοί για τα έθνη της Ανατολικής Ευρώπης και τη Μογγολία, την Κούβα και την Ινδία.

Όλα τα παραπάνω αποτελούσαν οργανωτικές αρχές για κάθε κομμουνιστικό σύστημα

στον ένα ή στον άλλο βαθμό. Κανένα από τα παραπάνω δεν ισχύει για χώρες με ελεύθερη αγορά όπως η Ονδούρα, η Γουατεμάλα, η Ταϊλάνδη, η Νότια Κορέα, η Χιλή, η Ινδονησία, το Ζαΐρ, η Γερμανία ή οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Αλλά ένας πραγματικός σοσιαλισμός, λένε, θα ελεγχόταν από τους ίδιους τους εργάτες μέσω της άμεσης συμμετοχής, αντί να διοικείται από λενινιστές, σταλινικούς, καστροϊκούς ή άλλες κακόβουλες, πεινασμένες για εξουσία, γραφειοκρατικές φράξιες κακών ανθρώπων που προδίδουν τις επαναστάσεις. Δυστυχώς, αυτή η άποψη περί «καθαρού σοσιαλισμού» είναι ανιστορική και μη επαληθεύσιμη, δε μπορεί να δοκιμαστεί στην πραγματικότητα της ιστορίας. Συγκρίνει ένα ιδεώδες με μια ατελή πραγματικότητα, και η πραγματικότητα έρχεται πάντα δεύτερη. Φαντάζεται πώς θα ήταν ο σοσιαλισμός σε έναν κόσμο πολύ καλύτερο από αυτόν εδώ, όπου δεν απαιτείται ισχυρή κρατική δομή ή σώματα ασφαλείας, όπου δε χρειάζεται να απαλλοτριωθεί καμία από τις αξίες που παράγουν οι εργαζόμενοι για την ανοικοδόμηση της κοινωνίας και την υπεράσπιση της από την εισβολή και την εσωτερική δολιοφθορά.

Οι ιδεολογικές προσδοκίες των καθαρών σοσιαλιστών παραμένουν αμόλυντες από την υπάρχουσα πρακτική. Δεν εξηγούν πώς θα οργανώνονταν οι πολύπλευρες λειτουργίες μιας επαναστατικής κοινωνίας, πώς θα αναχαιτίζονταν οι εξωτερικές επιθέσεις και η εσωτερική δολιοφθορά, πώς θα αποφευχθεί η γραφειοκρατία, πώς θα κατανέμονταν οι σπάνιοι πόροι, πώς θα διευθετούνταν οι διαφορές πολιτικής, πώς θα τίθονταν οι προτεραιότητες και πώς θα διεξαγόταν η παραγωγή και η διανομή. Αντ' αυτού, προσφέρουν αόριστες δηλώσεις για το πώς οι ίδιοι οι εργάτες θα κατέχουν και θα ελέγχουν άμεσα τα μέσα παραγωγής και θα καταλήγουν στις δικές τους λύσεις μέσα από δημιουργικό αγώνα. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, ότι οι καθαροί σοσιαλιστές υποστηρίζουν κάθε επανάσταση εκτός από αυτές που πέτυχαν.

Οι καθαροί σοσιαλιστές είχαν το όραμα μιας νέας κοινωνίας που θα δημιουργούσε και θα δημιουργούνταν από νέους ανθρώπους, μιας κοινωνίας τόσο μετασηματισμένης στα θεμέλιά της ώστε να αφήνει ελάχιστες ευκαιρίες για άδικες πράξεις, διαφθορά και εγκληματική κατάχρηση της κρατικής εξουσίας. Δε θα υπήρχε γραφειοκρατία ή ιδιοτελείς συντεχνίες, δε θα υπήρχαν αδίστακτες συγκρούσεις ή οδυνηρές αποφάσεις. Όταν η πραγματικότητα αποδεικνύεται διαφορετική και πιο δύσκολη, κάποιιοι στην Αριστερά προχωρούν στην καταδίκη της πραγματικότητας και ανακοινώνουν ότι «αισθάνονται προδομένοι» από τη μια ή την άλλη επανάσταση.

Οι καθαροί σοσιαλιστές βλέπουν το σοσιαλισμό ως ένα ιδανικό που αμαυρώθηκε από την κομμουνιστική δωροδοκία, την υποκρισία και τη λαχτάρα για εξουσία. Οι καθαροί σοσιαλιστές αντιτίθενται στο σοβιετικό μοντέλο, αλλά προσφέρουν ελάχιστα στοιχεία για να καταδείξουν ότι θα μπορούσαν να είχαν ακολουθηθεί άλλοι δρόμοι, ότι άλλα μοντέλα σοσιαλισμού -που δε δημιουργήθηκαν από τη φαντασία κάποιου αλλά αναπτύχθηκαν μέσα από την πραγματική ιστορική εμπειρία- θα μπορούσαν να είχαν επικρατήσει και λειτουργήσει καλύτερα. Ήταν πράγματι δυνατός ένας ανοιχτός, πλουραλιστικός, δημοκρατικός σοσιαλισμός σε αυτή την ιστορική συγκυρία; Τα ιστορικά στοιχεία δείχνουν ότι δεν ήταν. Όπως υποστήριξε ο πολιτικός φιλόσοφος Carl Shames:

«Πώς γνωρίζουν [οι αριστεροί επικριτές] ότι το θεμελιώδες πρόβλημα

ήταν η “φύση” των κυβερνώντων [επαναστατικών] κομμάτων και όχι, ας πούμε, η παγκόσμια συγκέντρωση του κεφαλαίου που καταστρέφει όλες τις ανεξάρτητες οικονομίες και βάζει τέλος στην εθνική κυριαρχία παντού; Και στο βαθμό που ήταν, από πού προήλθε αυτή η “φύση”; Ήταν αυτή η “φύση” ασώματη, αποσυνδεδεμένη από τον ιστό της ίδιας της κοινωνίας, από τις κοινωνικές σχέσεις που την επηρεάζουν; ... Θα μπορούσαν να βρεθούν χιλιάδες παραδείγματα στα οποία ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας ήταν μια αναγκαία επιλογή για τη διασφάλιση και την προστασία των σοσιαλιστικών σχέσεων. Κατά την παρατήρησή μου [στις υπάρχουσες κομμουνιστικές κοινωνίες], τα θετικά του “σοσιαλισμού” και τα αρνητικά “της γραφειοκρατίας, του αυταρχισμού και της τυραννίας” διαπερνούσαν σχεδόν κάθε τομέα της ζωής». (Carl Shames, αλληλογραφία προς εμένα [Michael Parenti], 1/15/92).

Οι καθαροί σοσιαλιστές κατηγορούν τακτικά την ίδια την Αριστερά για κάθε ήττα που υφίσταται. Η αμφισβήτησή [second-guessing] τους είναι ατελείωτη. Έτσι, ακούμε ότι οι επαναστατικοί αγώνες αποτυγχάνουν επειδή οι ηγέτες τους περιμένουν πολύ καιρό ή δρουν πολύ γρήγορα, είναι πολύ δειλοί ή πολύ παρορμητικοί, πολύ πεισματάρηδες ή πολύ εύκολα επηρεαζόμενοι. Ακούμε ότι οι επαναστάτες ηγέτες είναι συμβιβαστικοί ή τυχοδιώκτες, γραφειοκρατικοί ή οπορτουνιστές, άκαμπτα οργανωμένοι ή ανεπαρκώς οργανωμένοι, αντιδημοκρατικοί ή αποτυγχάνουν να παρέχουν ισχυρή ηγεσία. Αλλά πάντα οι ηγέτες αποτυγχάνουν επειδή δεν εμπιστεύονται τις «άμεσες δράσεις» των εργατών, οι οποίοι προφανώς θα άντεχαν και θα ξεπερνούσαν κάθε αντιξοότητα αν τους δινόταν μόνο το είδος της ηγεσίας που διατίθεται από την ίδια την ομαδούλα αριστερής κριτικής. Δυστυχώς, οι επικριτές φαίνονται ανίκανοι να εφαρμόσουν τη δική τους ηγετική ιδιοφυΐα για την παραγωγή ενός επιτυχημένου επαναστατικού κινήματος στη δική τους χώρα.

Ο Tony Febbo αμφισβήτησε αυτό το σύνδρομο «κατηγορώ την ηγεσία» που χαρακτηρίζει τους καθαρούς σοσιαλιστές:

«Μου φαίνεται ότι όταν άνθρωποι τόσο έξυπνοι, διαφορετικοί, αφοσιωμένοι και ηρωικοί όσο ο Λένιν, ο Μάο, ο Φιντέλ Κάστρο, ο Ντανιέλ Ορτέγκα, ο Χο Τσι Μινχ και ο Ρόμπερτ Μουγκάμπε -και τα εκατομμύρια των ηρωικών ανθρώπων που τους ακολούθησαν και πολέμησαν μαζί τους- καταλήγουν όλοι λίγο-πολύ στο ίδιο μέρος, τότε κάτι μεγαλύτερο συμβαίνει από το ποιος πήρε ποια απόφαση σε ποια συνεδρίαση. Ή ακόμη και το μέγεθος των σπιτιών [Σ.τ.Μ.: που διαμένουν] στα οποία επέστρεψαν μετά τη συνεδρίαση. ...

Αυτοί οι ηγέτες δε βρίσκονταν σε κενό αέρος. Βρίσκονταν μέσα σε μια δίνη. Και η αναρρόφηση, η δύναμη, η ισχύς που τους στροβίλιζε έχει στροβιλιστεί και αφήσει αυτή την υδρόγειο κατακρεουργημένη για πάνω από 900 χρόνια. Και το να κατηγορούμε αυτή ή εκείνη τη θεωρία ή αυτόν ή εκείνον τον ηγέτη είναι ένα απλοϊκό υποκατάστατο για το είδος της ανάλυσης που οι μαρξιστές [θα έπρεπε να κάνουν]». (Guardian, 13/11/91).

Σίγουρα, οι καθαροί σοσιαλιστές δεν είναι εντελώς χωρίς συγκεκριμένες ατζέντες για την οικοδόμηση της επανάστασης. Αφού οι Σαντινίστας ανέτρεψαν τη δικτατορία Σομόζα στη Νικαράγουα, μια υπεραριστερή ομάδα στη χώρα αυτή ζήτησε την άμεση εργατική ιδιοκτησία των εργοστασίων. Οι ένοπλοι εργάτες θα έπαιρναν τον έλεγχο της παραγωγής χωρίς να επωφελούνται από διευθυντές, κρατικούς σχεδιαστές, γραφειοκράτες ή έναν επίσημο [τακτικό] στρατό. Αν και αναμφισβήτητα ελκυστικός, αυτός ο εργατικός συνδικαλισμός αρνείται την αναγκαιότητα της κρατικής εξουσίας. Υπό μια τέτοια διευθέτηση, η επανάσταση στη Νικαράγουα δε θα είχε αντέξει ούτε δύο μήνες ενάντια στην υποστηριζόμενη από τις ΗΠΑ αντεπανάσταση που εξαπολύθηκε στη χώρα. Δε θα ήταν σε θέση να κινητοποιήσει αρκετούς πόρους για να παρατάξει στρατό, να λάβει μέτρα ασφαλείας ή να οικοδομήσει και να συντονίσει οικονομικά προγράμματα και ανθρώπινες υπηρεσίες σε εθνική κλίμακα.

Αποκέντρωση vs επιβίωση

Για να επιβιώσει μια λαϊκή επανάσταση, πρέπει να καταλάβει την κρατική εξουσία και να τη χρησιμοποιήσει για να (α) σπάσει τη στραγγαλιστική λαβή που ασκεί η ιδιοκτήτρια τάξη στους θεσμούς και τους πόρους της κοινωνίας, και (β) να αντισταθεί στην αντιδραστική απειλή που είναι βέβαιο ότι θα έρθει. Οι εσωτερικοί και εξωτερικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια επανάσταση καθιστούν αναγκαία μια συγκεντρωτική κρατική εξουσία που δεν είναι ιδιαίτερα αρεστή σε κανέναν, ούτε στη Σοβιετική Ρωσία το 1917, ούτε στη Νικαράγουα των Σαντινίστας το 1980.

Ο Ένγκελς προσφέρει έναν ταιριαστό απολογισμό μιας εξέγερσης στην Ισπανία το 1872-73, κατά την οποία αναρχικοί κατέλαβαν την εξουσία σε δήμους σε όλη τη χώρα. Στην αρχή, η κατάσταση φαινόταν ελπιδοφόρα. Ο βασιλιάς είχε παραιτηθεί και η αστική κυβέρνηση δε μπορούσε να μαζέψει παρά μόνο μερικές χιλιάδες προβληματικά εκπαιδευμένα στρατεύματα. Ωστόσο, αυτή η κουρελιασμένη δύναμη επικράτησε επειδή αντιμετώπισε μια καθ' όλα περιορισμένη [τοπική, *parochialized*] εξέγερση. «Κάθε πόλη αυτοανακηρύχθηκε σε κυρίαρχο καντόνι [Σ.τ.Μ: επαρχία, *canton*] και δημιούργησε μια επαναστατική επιτροπή [Σ.τ.Μ.: ισπανικό συμβούλιο διοίκησης (*junta*)]», γράφει ο Ένγκελς. «Κάθε πόλη έδρασε μόνη της, δηλώνοντας ότι το σημαντικό δεν ήταν η συνεργασία με άλλες πόλεις αλλά ο διαχωρισμός από αυτές, αποκλείοντας έτσι κάθε δυνατότητα συνδυασμένης επίθεσης [κατά των αστικών δυνάμεων]». Ήταν «ο κατακερματισμός και η απομόνωση των επαναστατικών δυνάμεων που επέτρεψε στα κυβερνητικά στρατεύματα να συντρίψουν τη μια εξέγερση μετά την άλλη» [\[7\]](#).

Η αποκεντρωμένη τοπική [*parochial*] αυτονομία είναι το νεκροταφείο των ανταρσιών -γεγονός το οποίο μπορεί να είναι ένας λόγος για τον οποίο δεν υπήρξε ποτέ μια επιτυχημένη αναρχοσυνδικαλιστική επανάσταση. Ιδανικά, θα ήταν ωραίο πράγμα να έχουμε μόνο τοπική, αυτοκατευθυνόμενη, εργατική συμμετοχή, με ελάχιστη γραφειοκρατία, αστυνομία και στρατό. Αυτή θα ήταν πιθανώς η ανάπτυξη του σοσιαλισμού, αν ο σοσιαλισμός αφηνόταν κάποτε να αναπτυχθεί ανεμπόδιστα από την αντεπαναστατική ανατροπή και επίθεση.

Θα μπορούσε κανείς να θυμηθεί πώς, το 1918-20, δεκατέσσερα καπιταλιστικά έθνη, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, εισέβαλαν στη Σοβιετική Ρωσία σε μια αιματηρή αλλά ανεπιτυχή προσπάθεια να ανατρέψουν την

επαναστατική κυβέρνηση των Μπολσεβίκων. Τα χρόνια της ξένης εισβολής και του εμφυλίου πολέμου έκαναν πολλά για να εντείνουν την ψυχολογία πολιορκίας των Μπολσεβίκων με τη δέσμευσή τους στην κλειστή κομματική ενότητα και έναν κατασταλτικό μηχανισμό ασφαλείας. Έτσι, το Μάιο του 1921, ο ίδιος ο Λένιν που είχε ενθαρρύνει την πρακτική της εσωκομματικής δημοκρατίας και αγωνίστηκε ενάντια στον Τρότσκι προκειμένου να δοθεί στα συνδικάτα μεγαλύτερη αυτονομία, τώρα ζητούσε να μπει τέλος στην Εργατική Αντιπολίτευση [Workers' Opposition] και σε άλλες παραταξιακές [φραξιονιστικές, factional] ομάδες μέσα στο κόμμα[8]. «Ήρθε η ώρα», είπε στο ενθουσιωδώς σύμφωνο Δέκατο Συνέδριο του Κόμματος, «να θέσουμε ένα τέλος στην αντιπολίτευση, να την περιορίσουμε [put a lid on it]: είχαμε αρκετή αντιπολίτευση». Οι ανοιχτές διαφωνίες και οι αντικρουόμενες τάσεις εντός και εκτός του κόμματος, συμπέραναν οι κομμουνιστές, δημιούργουσαν μια εικόνα διαίρεσης και αδυναμίας που προσκαλούσε σε επιθέσεις από τρομερούς εχθρούς.

Μόλις ένα μήνα νωρίτερα, τον Απρίλιο του 1921, ο Λένιν είχε ζητήσει μεγαλύτερη εκπροσώπηση των εργαζομένων στην Κεντρική Επιτροπή του κόμματος. Εν ολίγοις, δεν είχε γίνει αντι-εργατικός αλλά αντι-αντιπολιτευτικός. Εδώ ήταν μια κοινωνική επανάσταση -όπως και κάθε άλλη- που δεν της επιτράπηκε να αναπτύξει απρόσκοπτα την πολιτική και υλική της ζωή[9].

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1920, τα Σοβιέτ αντιμετώπιζαν την επιλογή (α) να κινηθούν προς μια ακόμη πιο συγκεντρωτική κατεύθυνση με οικονομία εντολών-διαταγών [command economy] και εξαναγκασμένη αγροτική κολεκτιβοποίηση [συνεταιριστικοποίηση] και εκβιομηχάνιση πλήρους ταχύτητας υπό μια διοικούσα [commandist], αυταρχική κομματική ηγεσία, το δρόμο που ακολούθησε ο Στάλιν, ή (β) να κινηθούν προς μια φιλελεύθερη κατεύθυνση, επιτρέποντας μεγαλύτερη πολιτική ποικιλομορφία, μεγαλύτερη αυτονομία για τα εργατικά συνδικάτα και άλλες οργανώσεις, πιο ανοιχτή συζήτηση και κριτική, μεγαλύτερη αυτονομία μεταξύ των διαφόρων σοβιετικών δημοκρατιών, έναν τομέα μικρών επιχειρήσεων ιδιωτικής ιδιοκτησίας, ανεξάρτητη αγροτική ανάπτυξη από την αγροτιά, μεγαλύτερη έμφαση στα καταναλωτικά αγαθά και λιγότερη προσπάθεια για το είδος της συσσώρευσης κεφαλαίου που απαιτείται για την οικοδόμηση μιας ισχυρής στρατιωτικο-βιομηχανικής βάσης.

Η τελευταία πορεία, πιστεύω ότι θα παρήγαγε μια πιο άνετη, πιο ανθρώπινη και εξυπηρετική κοινωνία. Ο σοσιαλισμός της πολιορκίας θα είχε δώσει τη θέση του στο σοσιαλισμό των εργαζομένων-καταναλωτών. Το μόνο πρόβλημα είναι ότι η χώρα θα διακινδύνευε να είναι ανίκανη να αντέξει τη ναζιστική επίθεση. Αντίθετα, η Σοβιετική Ένωση ξεκίνησε μια αυστηρή, εξαναγκασμένη εκβιομηχάνιση. Αυτή η πολιτική έχει συχνά αναφερθεί ως ένα από τα λάθη που διέπραξε ο Στάλιν στο λάο του[10]. Συνίστατο κυρίως στην οικοδόμηση, μέσα σε μια δεκαετία, μιας εντελώς νέας, τεράστιας βιομηχανικής βάσης ανατολικά των Ουραλίων στη μέση των άγονων στεπών, του μεγαλύτερου χαλυβουργικού συμπλέγματος στην Ευρώπη, εν αναμονή μιας εισβολής από τη Δύση. «Τα χρήματα ξοδεύτηκαν σα νερό, οι άνθρωποι πάγωσαν, πείνασαν και υπέφεραν, αλλά η οικοδόμηση προχωρούσε με μια αδιαφορία για τα άτομα και ένα μαζικό ηρωισμό που σπάνια έχει παραλληλοποιηθεί [συγχρονιστεί] στην ιστορία»[11].

Η προφητεία του Στάλιν ότι η Σοβιετική Ένωση είχε μόνο δέκα χρόνια για να κάνει ό,τι είχαν κάνει οι Βρετανοί σε έναν αιώνα αποδείχθηκε σωστή. Όταν οι Ναζί εισέβαλαν το 1941, η ίδια αυτή βιομηχανική βάση, ασφαλώς εγκατεστημένη

χιλιάδες μίλια μακριά από το μέτωπο, παρήγαγε τα όπλα του πολέμου που τελικά ανέτρεψαν την κατάσταση. Το κόστος αυτής της επιβίωσης περιελάμβανε 22 εκατομμύρια Σοβιετικούς πολίτες που χάθηκαν στον πόλεμο και ανυπολόγιστες καταστροφές και πόνο, οι συνέπειες των οποίων θα στρέβλωναν τη σοβιετική κοινωνία για δεκαετίες μετά.

Όλα αυτά δε σημαίνουν ότι όλα όσα έκανε ο Στάλιν ήταν ιστορικά αναγκαία. Οι επείγουσες ανάγκες της επαναστατικής επιβίωσης δεν έκαναν «αναπόφευκτη» την άκαρδη εκτέλεση εκατοντάδων παλαιών μπολσεβίκων ηγετών, τη λατρεία της προσωπικότητας ενός ανώτατου ηγέτη που διεκδικούσε κάθε επαναστατικό όφελος ως δικό του επίτευγμα, την καταστολή της πολιτικής ζωής του κόμματος μέσω της τρομοκρατίας, την τελική αποσιώπηση της συζήτησης σχετικά με το ρυθμό εκβιομηχάνισης και κολεκτιβοποίησης [συνεταιριστικοποίησης], την ιδεολογική ρύθμιση όλης της πνευματικής [διανοητικής] και πολιτιστικής ζωής και τις μαζικές απελάσεις [εκτοπίσεις] «ύποπτων» εθνοτήτων.

Τα μετασχηματιστικά αποτελέσματα της αντεπαναστατικής επίθεσης έγιναν αισθητά και σε άλλες χώρες. Ένας στρατιωτικός αξιωματικός των Σαντινίστας που συνάντησα στη Βιέννη το 1986 σημείωσε ότι οι Νικαραγουανοί «δεν ήταν λαός πολεμιστών», αλλά έπρεπε να μάθουν να πολεμούν επειδή αντιμετώπιζαν έναν καταστροφικό, χρηματοδοτούμενο από τις ΗΠΑ, μισθοφορικό πόλεμο. Στηλίτευσε το γεγονός ότι ο πόλεμος και το εμπάργκο ανάγκασαν τη χώρα της να αναβάλει μεγάλο μέρος της κοινωνικοοικονομικής της ημερήσιας διάταξης. Όπως και με τη Νικαράγουα, έτσι και με τη Μοζαμβίκη, την Αγκόλα και πολλές άλλες χώρες στις οποίες οι χρηματοδοτούμενες από τις ΗΠΑ μισθοφορικές δυνάμεις κατέστρεψαν καλλιεργήσιμες εκτάσεις, χωριά, κέντρα υγείας και σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ σκότωσαν ή λιμοκτόνησαν εκατοντάδες χιλιάδες -το επαναστατικό μωρό στραγγαλίστηκε στην κούνια του ή αιμορραγούσε ανελέητα μέχρι να γίνει αγνώριστο. Αυτή η πραγματικότητα θα έπρεπε να κερδίσει τουλάχιστον την ίδια αναγνώριση με την καταστολή των αντιφρονούντων σε αυτή ή εκείνη την επαναστατική κοινωνία.

Η ανατροπή των κομμουνιστικών κυβερνήσεων της Ανατολικής Ευρώπης και της Σοβιετικής Ένωσης επικροτήθηκε από πολλούς αριστερούς διανοούμενους. Τώρα η δημοκρατία θα είχε την τιμητική της. Ο λαός θα ήταν ελεύθερος από τον ζυγό του κομμουνισμού και η αμερικανική Αριστερά θα ήταν ελεύθερη από το αλμπατρός του υπάρχοντος κομμουνισμού, ή όπως το έθεσε ο αριστερός θεωρητικός Richard Lichtman, «απελευθερωμένη από τη Σκύλλα της Σοβιετικής Ένωσης και τη Χάρυβδη της κομμουνιστικής Κίνας»^{*}.

Στην πραγματικότητα, η κεφαλαιοκρατική παλινόρθωση στην Ανατολική Ευρώπη αποδυνάμωσε σοβαρά τους πολυάριθμους απελευθερωτικούς αγώνες του Τρίτου Κόσμου που είχαν λάβει βοήθεια από τη Σοβιετική Ένωση και επέφερε μια ολόκληρη νέα σοδειά δεξιών κυβερνήσεων, οι οποίες τώρα συνεργάζονταν νύχι-κρέας με τους παγκόσμιους αντεπαναστάτες των ΗΠΑ σε όλο τον κόσμο.

Επιπλέον, η ανατροπή του κομμουνισμού έδωσε το πράσινο φως στις αχαλίνωτες εκμεταλλευτικές ορμές των δυτικών εταιρικών συμφερόντων. Χωρίς να χρειάζεται πλέον να πείσει τους εργαζόμενους ότι ζουν καλύτερα από τους συναδέλφους τους στη Ρωσία και χωρίς να περιορίζεται πλέον από ένα ανταγωνιστικό σύστημα, η τάξη των εταιριών ανατρέπει τα πολλά οφέλη που οι εργαζόμενοι στη Δύση έχουν κατακτήσει με την πάροδο των χρόνων. Τώρα που η ελεύθερη αγορά, στην πιο

κακόβουλή της μορφή, αναδύεται θριαμβευτικά στην Ανατολή, θα επικρατήσει και στη Δύση. Ο «καπιταλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο» αντικαθίσταται από τον «καπιταλισμό στα μούτρα σου». Όπως το έθεσε ο Richard Levins: «Έτσι, στη νέα πληθωρική επιθετικότητα της παγκόσμιας κεφαλαιοκρατίας βλέπουμε αυτό που οι κομμουνιστές και οι σύμμαχοί τους είχαν συγκρατήσει» (Monthly Review, 9/96).

Μη έχοντας ποτέ κατανοήσει το ρόλο που έπαιζαν οι υπάρχουσες κομμουνιστικές δυνάμεις στο μετριασμό των χειρότερων παρορμήσεων της δυτικής κεφαλαιοκρατίας και του ιμπεριαλισμού και έχοντας αντιληφθεί τον κομμουνισμό ως ένα απόλυτο κακό, οι αριστεροί αντικομμουνιστές δεν προέβλεψαν τις απώλειες που επρόκειτο να έρθουν. Κάποιοι από αυτούς ακόμα δεν το πιάνουν.

Σημειώσεις

* Parenti, M. (1997), *Blackshirts and Reds, Rational Fascism and the Overthrow of Communism*, San Francisco, City Lights Books, Κεφάλαιο 3ο. Μετάφραση: Αντώνης Ευθυμιάτος.

[1] Mark Green and Gail MacColl, New York: Pantheon Books, *There He Goes Again: Reagan's Reign of Error* (1983), 12.

[2] Στην πρώτη έκδοση του βιβλίου μου *Inventing Reality* (New York: St. Martin's Press, 1986) έγραφα: «Η αρνητικότητα που περικλείουν τα μέσα ενημέρωσης των ΗΠΑ όσον αφορά τη Σοβιετική Ένωση μπορεί να παρακινήσει κάποιους από εμάς να αντιδράσουν με μια ανεπιφύλακτα λαμπρή άποψη για την κοινωνία αυτή. Η αλήθεια είναι ότι στην ΕΣΣΔ υπάρχουν σοβαρά προβλήματα παραγωγικότητας της εργασίας, εκβιομηχάνισης, αστικοποίησης, γραφειοκρατίας, διαφθοράς και αλκοολισμού. Υπάρχουν εμπλοκές [σημεία συμφόρησης] στην παραγωγή και τη διανομή, αποτυχίες σχεδίων, καταναλωτικές ελλείψεις, εγκληματικές καταχρήσεις εξουσίας, καταστολή των αντιφρονούντων και εκφράσεις αποξένωσης μεταξύ ορισμένων ατόμων του πληθυσμού».

[3] Πολλοί από την Αριστερά στις ΗΠΑ, οι οποίοι έδειχναν μόνο εχθρότητα και απέχθεια προς τη Σοβιετική Ένωση και άλλα ευρωπαϊκά κομμουνιστικά κράτη, έχουν θερμά αισθήματα για την Κούβα, την οποία θεωρούν ότι έχει μια αληθινή επαναστατική παράδοση και μια κάπως πιο ανοιχτή κοινωνία. Στην πραγματικότητα, τουλάχιστον μέχρι σήμερα (Ιανουάριος 1997), η Κούβα είχε σχεδόν το ίδιο σύστημα με την ΕΣΣΔ και άλλα κομμουνιστικά έθνη: δημόσια ιδιοκτησία της βιομηχανίας, σχεδιασμένη [σχεδιοποιημένη] οικονομία, στενές σχέσεις με τα υπάρχοντα κομμουνιστικά έθνη και μονοκομματική διακυβέρνηση -με το κόμμα να παίζει ηγεμονικό ρόλο στην κυβέρνηση, τα μέσα ενημέρωσης, τα εργατικά συνδικάτα, τις γυναικείες ομοσπονδίες, τις ομάδες νεολαίας και άλλους θεσμούς.

[4] Εν μέρει ως αντίδραση στην πανταχού παρούσα αντικομμουνιστική προπαγάνδα που διείσδυσε στα μέσα ενημέρωσης των ΗΠΑ και στη δημόσια ζωή, πολλοί Αμερικανοί κομμουνιστές, και άλλοι που βρίσκονταν κοντά τους, απέφευγαν να επικρίνουν τα αυταρχικά χαρακτηριστικά της Σοβιετικής Ένωσης. Κατά συνέπεια, κατηγορήθηκαν ότι πίστευαν ότι η ΕΣΣΔ ήταν ένας «παράδεισος» των εργατών από επικριτές που έμοιαζαν να μη συμβιβάζονται με τίποτα λιγότερο από τα παραδεισένια πρότυπα. Μετά τις αποκαλύψεις του Χρουστσόφ το 1953, οι κομμουνιστές στις ΗΠΑ παραδέχτηκαν απρόθυμα ότι ο Στάλιν είχε κάνει «λάθη»

και είχε διαπράξει ακόμη και εγκλήματα.

[5] Συνέντευξη του Chomsky από τον Husayn Al-Kurdi: Perception, Μάρτιος/Απρίλιος 1996.

[6] Παραπέμπω τον αναγνώστη στα βιβλία του Λένιν: Κράτος και Επανάσταση, Αριστερισμός – Παιδική αρρώστια του κομμουνισμού, Τι να κάνουμε; και διάφορα άρθρα και δηλώσεις που είναι ακόμη διαθέσιμα σε συλλογικές εκδόσεις. Βλέπε επίσης την αντιμετώπιση του μαρξισμού-λενινισμού από τον John Ehrenberg στο βιβλίο του The Dictatorship of the Proletariat, Marxism's Theory of Socialist Democracy (New York: Routledge, 1992).

* Σ.τ.Μ.: «Τουλάχιστον 200.000 άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων χιλιάδων παιδιών, σκοτώθηκαν από τις ατομικές βόμβες που έπεσαν στη Χιροσίμα στις 6 Αυγούστου 1945 και στο Ναγκασάκι τρεις ημέρες αργότερα. Ακόμη και δεκαετίες αργότερα, οι άνθρωποι πέθαιναν από ασθένειες που προκαλούνται από ραδιενέργεια. Ένας διπλωμάτης από τη Λαοκρατική Δημοκρατία της Κορέας είπε στο συγγραφέα [Stephen Millies] ότι 30.000 από τους ανθρώπους που σκοτώθηκαν στη Χιροσίμα ήταν Κορεάτες καταναγκαστικοί εργάτες. Ο Τρούμαν δολοφόνησε αυτούς τους Κορεάτες εργάτες που ήταν όμηροι του Ιάπωνα αυτοκράτορα και των μεγάλων επιχειρήσεων». Stephen Millies, Why Hiroshima and Nagasaki were incinerated [Γιατί η Χιροσίμα και το Ναγκασάκι αποτεφρώθηκαν]. Μετάφραση: Παπαδομανωλάκης Παναγιώτης για το Guernicaeu.wordpress.com.

[7] Marx, Engels, Lenin, Anarchism and Anarcho-Syndicalism: Selected Writings (New York: International Publishers, 1972), 139. Στη βιογραφία της Louise Michel, η αναρχική ιστορικός Edith Thomas υποστηρίζει ότι ο αναρχισμός είναι «η απουσία κυβέρνησης, η άμεση διοίκηση από τους ανθρώπους της ζωής τους». Ποιος δε το ήθελε αυτό; Η Thomas δε λέει πώς θα μπορούσε να λειτουργήσει, εκτός από τον ισχυρισμό ότι «οι αναρχικοί το θέλουν τώρα αμέσως, μέσα σε όλη τη σύγχυση και την αταξία του εδώ και τώρα». Σημειώνει με υπερηφάνεια ότι ο αναρχισμός «είναι ακόμα άθικτος ως ιδανικό, γιατί δεν έχει δοκιμαστεί ποτέ». Αυτό ακριβώς είναι το πρόβλημα. Γιατί σε τόσες εκατοντάδες πραγματικές εξεγέρσεις, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που καθοδηγήθηκαν από τους ίδιους τους αναρχικούς, ο αναρχισμός δε δοκιμάστηκε ποτέ ή δεν κατάφερε ποτέ να επιβιώσει για κάποιο χρονικό διάστημα σε μια «άθικτη» αναρχική μορφή; (Στην αναρχική εξέγερση που περιέγραψε ο Ένγκελς, οι επαναστάτες, σε φαινομενική παραβίαση της ίδιας τους της ιδεολογίας, δε βασίστηκαν στην «άμεση διοίκηση από το λαό» της Thomas, αλλά εγκαθίδρυσαν κυβερνητικά συμβούλια διοίκησης [ruling juntas]). Η ανεφάρμοστη, ανέφικτη ποιότητα [ιδιότητα] του ιδεώδους το βοηθάει να διατηρεί την καλύτερη απ' οτιδήποτε απήχησή του στο μυαλό ορισμένων.

[8] Ο Τρότσκι ήταν ένας από τους πιο αυταρχικούς ηγέτες των Μπολσεβίκων, ο οποίος ήταν λιγότερο διατεθειμένος να ανεχθεί την οργανωτική αυτονομία, τις διαφορετικές απόψεις και την εσωτερική δημοκρατία του κόμματος. Αλλά το φθινόπωρο του 1923, βρίσκοντας τον εαυτό του σε μειοψηφική θέση, παραγκωνισμένος [outmaneuvered] από τον Στάλιν και άλλους, ο Τρότσκι ανέπτυξε μια ξαφνική δέσμευση σε ανοιχτές κομματικές διαδικασίες και εργατική δημοκρατία. Έκτοτε, χαιρετίστηκε από ορισμένους οπαδούς του ως αντισταλινικός δημοκράτης.

[9] Όσον αφορά τα χρόνια πριν από το 1921, ο σοβιετολόγος Stephen Cohen γράφει: «Η εμπειρία του εμφυλίου πολέμου και του πολεμικού κομμουνισμού άλλαξε βαθιά και το κόμμα και το αναδυόμενο πολιτικό σύστημα». Άλλα σοσιαλιστικά κόμματα εκδιώχθηκαν από τα σοβιέτ. Και οι «δημοκρατικές νόρμες [τα δημοκρατικά πρότυπα]» του Κομμουνιστικού κόμματος «... καθώς και το σχεδόν ελευθεριακό [libertarian] και μεταρρυθμιστικό προφίλ του» έδωσαν τη θέση τους σε έναν «άκαμπτο αυταρχισμό και μια διάχυτη “στρατιωτικοποίηση”». Μεγάλο μέρος του λαϊκού ελέγχου που ασκούσαν τα τοπικά σοβιέτ και οι εργοστασιακές επιτροπές καταργήθηκε. Σύμφωνα με τα λόγια ενός μπολσεβίκου ηγέτη, «Η δημοκρατία [republic] είναι ένα ένοπλο στρατόπεδο»: βλέπε το Bukharin and the Bolshevik Revolution του Cohen (New York: Oxford University Press, 1973), 79.

[10] Για να δώσουμε ένα από τα αναρίθμητα παραδείγματα, πρόσφατα ο Roger Burbach κατηγορήσε τον Στάλιν ότι «έσπρωξε τη Σοβιετική Ένωση με φόρα στο δρόμο προς την εκβιομηχάνιση»: βλέπε την αλληλογραφία του, Monthly Review, Μάρτιος 1996, 35.

[11] John Scott, Behind the Urals, an American Worker in Russia's City of Steel (Boston: Houghton Mifflin, 1942).

* Σ.τ.Μ.: Στο πρωτότυπο, αντί για τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη, υπάρχουν ο ίνκουμπους (incubus) και η σούκουμπους (succubus). Πρόκειται για τον αρσενικό και το θηλυκό δαίμονα που επισκέπτονται τις γυναίκες και, αντίστοιχα, τους άντρες ενόσω κοιμούνται και έχουν σεξουαλική επαφή μαζί τους, από το έργο Malleus Maleficarum του 1486. Είναι η πιο γνωστή και σημαντική πραγματεία σχετικά με το διωγμό των μαγισσών που προήλθε από την υστερία κατά των μαγισσών στη διάρκεια της Αναγέννησης. Αποτελεί ένα περιεκτικό εγχειρίδιο κυνηγού μαγισσών, το οποίο εκδόθηκε για πρώτη φορά στην Γερμανία το 1487 και γνώρισε επανειλημμένες επανεκδόσεις σε όλη την Ευρώπη. Έπαιξε βασικό ρόλο στις δίκες μαγισσών στην Ευρώπη για πάνω από 200 χρόνια. Το βιβλίο αυτό έγινε διαβόητο λόγω της χρήσης του κατά τη διάρκεια της υστερίας του κυνηγιού μαγισσών, η οποία έφτασε στο αποκορύφωμά της την περίοδο από τα μέσα του 16ου έως τα μέσα του 17ου αιώνα. (Πηγή: Wikipedia).